

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพประกอบกับข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การทำกลุ่มสนทนา (focus group) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) รวมถึงการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของตำบลบ้านท่าโลม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด มีจำนวนประมาณ 4,077 คน โดยประชากรที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่จำนวน 1,647 คน คิดเป็นร้อยละ 41 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในตำบล กองทุนระบบหลักประกันสุขภาพฯ เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนชาวตำบลท่าโลมที่สมัครเป็นสมาชิกกองทุนฯ และได้รับเลือกเป็นกรรมการ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลม และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังนั้นในการทำการศึกษาค้างนี้ จะแบ่งกลุ่มเพื่อทำการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้กำหนดเกณฑ์กองทุน ระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ได้แก่
 - คณะทำงานจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
 - เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลม (อบต.)
 - แกนนำหมู่บ้าน
2. คณะกรรมการบริหารกองทุน ระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ได้แก่
 - คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชน (จำนวน 13 คน) เพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ตำบลท่าโลมให้ประชาชนมีสุขภาพดี
 - คณะบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในแต่ละหมู่บ้านของตำบลท่าโลม เพื่อทำหน้าที่ศึกษาสภาพปัญหา สำรวจความต้องการของครอบครัว ชุมชน วางแผนยุทธศาสตร์สร้างสุขภาพ และสำรวจความพึงพอใจของประชาชน
 - เจ้าหน้าที่ประจำกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่

3. ผู้ได้รับผลจากกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ คือ สมาชิกกองทุนฯ เนื่องจากสมาชิกกองทุนฯ มีจำนวนมากถึง 1,647 คน ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาจากแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย แนวคิดประการหนึ่งในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบง่ายคือ พิจารณาจากจำนวนประชากรทั้งหมด ถ้าประชากรมีจำนวนน้อย กลุ่มตัวอย่างไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 25 แต่ถ้าประชากรมีเป็นจำนวนพัน กลุ่มตัวอย่างไม่ควรน้อยกว่าร้อยละ 10 ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างไว้ที่ 200 คน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของประชากร (ศจีมาศ ณ วิเชียร, 2546, น. 61-65)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide Line)
2. แนวคำถามในการทำกลุ่มสนทนา (Focus group)
3. แบบฉบับที่ภาคสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์
4. แบบสอบถาม (Questionnaire)
5. เครื่องบันทึกเสียง เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ควบคู่กันกับแบบบันทึกภาคสนาม

การใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide Line) การใช้เครื่องมือนี้ใช้เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน และทำความเข้าใจข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ จำนวน 6 คน
2. แนวคำถามในการทำกลุ่มสนทนา (Focus group) การใช้เครื่องมือนี้ใช้ในการหาความเห็นร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่ายคือ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลม (อบต.) และคณะกรรมการจากภาคประชาชนชาวตำบลท่าโลม ซึ่งการทำกลุ่มสนทนาดำเนินการทั้งหมด 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เพื่อทำกลุ่มสนทนาระหว่างคณะกรรมการทั้ง 3 ฝ่าย (สปสช. อบต., และคณะกรรมการบริหารจากภาคประชาชน) และครั้งที่ 2 จะเป็นการทำกลุ่มสนทนาระหว่างคณะทำงานสร้างสุขภาพ ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชน 5 หมู่บ้านของตำบลท่าโลม (จำนวน 15 คน)

3. แบบจดบันทึกภาคสนาม การใช้เครื่องมือนี้ใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำกลุ่มสนทนา เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์

4. แบบสอบถาม (Questionnaire) การใช้เครื่องมือนี้ใช้ในการเก็บแบบสอบถามจากสมาชิกกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ซึ่งการเก็บแบบสอบถามจะเก็บในวันที่มีการประชุมประจำเดือนของกองทุนฯ (วันที่ 5 ของทุกเดือน) และการเก็บแบบสอบถามได้เก็บจากสมาชิกกองทุนฯ จำนวน 200 คน

5. เครื่องบันทึกเสียง การใช้เครื่องมือนี้ใช้ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการทำกลุ่มสนทนา เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ควบคู่กันกับแบบบันทึกภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview Guide Line) ที่ผ่านการปรึกษากับคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน และผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนตำบลท่าโสม รวมระยะเวลาในการสัมภาษณ์ 7 วัน

2. ผู้ศึกษาทำกลุ่มสนทนา (Focus group) โดยใช้แนวคำถามในการทำกลุ่มสนทนา เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษา และหาความเห็นร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่ายคือ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม (อบต.) และคณะกรรมการจากภาคประชาชนชาวตำบลท่าโสม ระยะเวลาในการทำกลุ่มสนทนา 2 วัน

3. ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ และการทำกลุ่มสนทนา (Focus group) มารวบรวมตามวัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล เพื่อใช้ในการเขียนเชิงพรรณนา

ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ผู้ศึกษาเก็บแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่จัดทำไว้ทั้งหมด 200 ชุด
2. การเก็บแบบสอบถาม ผู้ศึกษาเก็บแบบสอบถามจากสมาชิกกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ทั้ง 5 หมู่บ้านในตำบลท่าโสม ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านท่าโสมเก็บแบบสอบถาม 40 ชุด หมู่ที่ 2 บ้านละมับเก็บแบบสอบถาม 40 ชุด หมู่ที่ 3 บ้านสลักเก็บแบบสอบถาม 40 ชุด หมู่ที่ 4 บ้านอ่างกระป๋องเก็บแบบสอบถาม 40 ชุด และสุดท้ายหมู่ที่ 5 บ้านซอยน้ำตกเก็บแบบสอบถาม 40 ชุด ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามทั้งหมด 10 วัน
3. หลังจากเก็บแบบสอบถามครบจำนวน 200 ชุด ผู้ศึกษานำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล
4. นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าร้อยละ เพื่อนำมาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการทำกลุ่มสนทนา
5. อธิบายข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนา รวมทั้งการวิเคราะห์และอภิปรายผล

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งจัดเก็บจากการสัมภาษณ์ผู้กำหนดเกณฑ์กองทุนฯ ร่วมกับการทำกลุ่มสนทนาคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีตีความสร้างบทสรุปจากข้อมูลที่เกิดจากปรากฏการณ์จริงที่เป็นรูปธรรมที่มองเห็น การสร้างข้อสรุปข้างต้นจะเป็นเพียงสมมติฐานชั่วคราว เมื่อได้รับการตรวจสอบยืนยันขั้นต่อไปจะถือเป็นข้อสรุป และนำเสนอข้อมูลด้วยการเขียนเชิงพรรณนา
 2. ข้อมูลเชิงปริมาณ จะใช้การวิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) แบบร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยให้ความสำคัญกับการพรรณนาและอธิบาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ได้วางไว้
- โดยกระบวนการในการตรวจสอบข้อมูลมีวิธีการดังนี้
1. นำโครงร่างการนำเสนอข้อมูลที่เขียนในเชิงพรรณนา รวมถึงบทวิเคราะห์ของผู้วิจัยไปตรวจสอบกับงานวิจัย รวมถึงเอกสารที่ทางชุมชนจัดทำขึ้นบางส่วน
 2. นำโครงร่างการนำเสนอข้อมูลที่เขียนในเชิงพรรณนา รวมถึงบทวิเคราะห์ของผู้วิจัยไปร่วมพูดคุยกับผู้นำชุมชน และสมาชิกกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ 2 ครั้ง

3. ผลที่ได้มาปรับปรุงงานวิจัยและนำกลับไปร่วมพูดคุยกับผู้นำชุมชน และสมาชิกกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ 1 ครั้ง จนได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษากิจการสวัสดิการชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้านสุขภาพ : กรณีศึกษาของตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษากระบวนการจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ในการดำเนินการศึกษานี้ได้มุ่งเน้นที่กระบวนการสร้างการยอมรับความเข้าใจในรูปของกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ รวมถึงระดับการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพ

การนำเสนอผลการศึกษานี้ จำแนกตามวิธีการศึกษาได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาคือความเป็นมาของชุมชนและพัฒนากิจการของกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ซึ่งมีประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้

- 1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนท่าโสม และลักษณะทางกายภาพ
- 1.2 จุดเริ่มต้นแนวคิดการจัดการสวัสดิการชุมชนด้านสุขภาพฯ การรวมตัวและแรงจูงใจ
- 1.3 ประเภทและรูปแบบของกิจกรรมด้านสุขภาพฯ

ซึ่งในการศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาจาก เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาจากสมาชิกกองทุนระบบหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น/พื้นที่ ซึ่งการศึกษาส่วนนี้เป็นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ซึ่งสามารถแสดงผลการศึกษา ดังนี้

- 2.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2 ข้อมูลการเป็นสมาชิกกองทุนฯ
- 2.3 การมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกกองทุนฯ
- 2.4 ความคิดเห็นต่อประโยชน์และผลกระทบที่เกิดจากการเป็นสมาชิก

กองทุนฯ

โดยผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้